

Borba protiv ovisnosti – borba za zdravu obitelj

Pula, 19.-22. 09. 2004.

**Stresni životni događaji
i depresivnost u
adolescenciji u odnosu
na konzumiranje
sredstava ovisnosti**

Ivana Macuka & Anita Vulić-Prtorić

Odjel za psihologiju
Sveučilište u Zadru

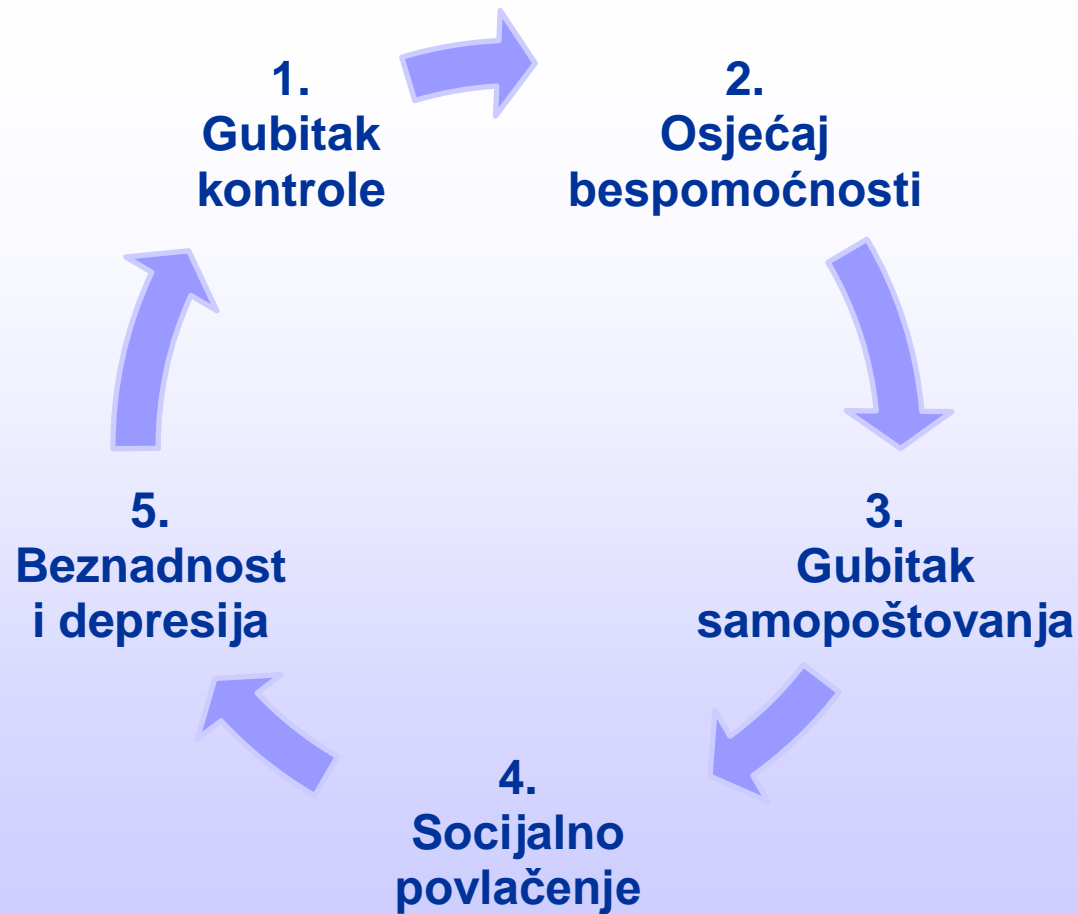

Stresni životni događaji mogu prethoditi različitim poremećajima, mogu povećati rizik za njihovo javljanje, a mogu se javiti i kao posljedica tih poremećaja. Osnovna karakteristika, koja značajno utječe na proučavanje njihove uloge u razvoju psihopatologije, je da se stresni životni događaji rijetko javljaju pojedinačno. Obično su međusobno povezani ili jedan povlači drugi (nezaposlenost, alkoholizam, bolest u obitelji, bračni konflikti).

Adolescenti koji žive u obiteljima u kojima postoje česti konflikti, koji su u djetinjstvu doživjeli ratna razaranja ili žive u obiteljima traumatiziranim ratom, te koji u stresnim situacijama nemaju socijalnu podršku ili vlastite izvore uspješnog suočavanja, mogu koristiti različita sredstva ovisnosti kao farmakološku strategiju suočavanja sa svojim problemima.

Slika 1. **Zatvoreni krug depresivnosti**

-
- **depresija** je poremećaj koji pokazuje najizraženiju povezanost sa zluporabom sredstava ovisnosti.
  - depresivni poremećaji prethode ovisnosti o alkoholu i drogi u prosjeku čak **4,5 godine**.
  - adolescenti koji u situacijama izloženosti većem broju stresnih događaja nemaju podršku i razumijevanje roditelja i drugih osoba iz svoje okoline, teško prolaze kroz ova životna razdoblja. Oni se uskoro mogu naći u zatvorenom krugu **(Slika 1.)** iz kojega teško mogu sami naći izlaz. U takvim situacijama konzumiranje različitih sredstava ovisnosti može im se učiniti mogućim načinom suočavanja i umanjivanja negativnih posljedica stresnih životnih događaja. U tom smislu možemo govoriti o višestrukoj povezanosti zluporabe sredstava ovisnosti, depresivnosti i stresnih životnih događaja.

-
- **Ispitanici:** Ispitivanje je provedeno u uzorku od 111 ispitanika (80 djevojčica i 31 dječaka), učenika četvrtih razreda srednje škole u Zadru. Kako bi se utjecaj različitih socioekonomskih faktora držao pod kontrolom, za potrebe ovog istraživanja pri odabiru uzorka vodilo se računa da se radi o ispitanicima koji imaju dobar prosječan školski uspjeh ($M=3.24$), da dolaze iz potpunih obitelji (90.9% ispitanika), obitelji u kojima su zaposlena oba roditelja, i sl.
  - **Instrumentarij:** Skala stresnih životnih događaja za djecu i adolescente STRES-D, Skala depresivnosti SDD, Anketni upitnik (Tablica 1.)

Tablica 1. Skala stresnih životnih događaja STRES-D i Skala depresivnosti SDD: primjeri tvrdnji i osnovni psihometrijski pokazatelji

Skala stresnih životnih događaja STRES-D

- Majka ili otac ostali su bez posla
- Svađa među roditeljima
- Ponavljjanje razreda
- Boravak u bolnici ili operacija
- Promjena škole

Broj tvrdnji: 44
Raspon rezultata: 0-44
M: 17,34
SD: 7,19
Cronbach alpha: 0,95

Skala depresivnosti SDD

- Izgubio sam nadu u budućnost
- Osjećam kao da nemam volje ni za što
- U usporedbi s drugima mislim da sam uglavnom neuspješan
- Izgubio sam interes za druženje s drugima
- Kad sam tužan imam potrebu za jelom, premda nisam gladan

Broj tvrdnji: 26
Raspon rezultata: 26-130
M: 54,81
SD: 16,47
Cronbach alpha: 0,895

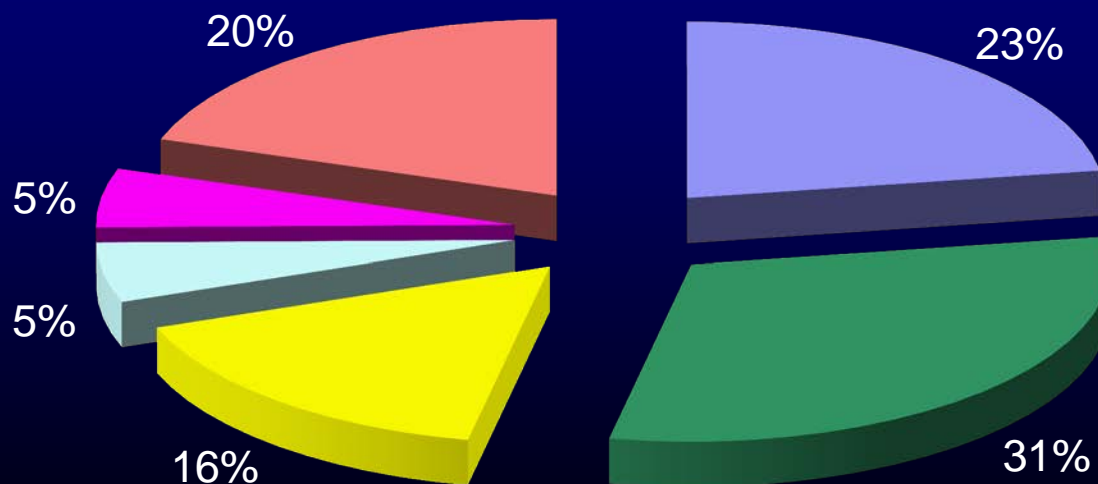

Zastupljenost ispitanika u pojedinim kategorijama s obzirom na učestalost konzumiranja različitih sredstava ovisnosti prikazana je na **Slici 2**. Vidimo da je

- **77.5%** ispitanika u ovom uzorku izjavilo da povremeno ili svakodnevno konzumira cigarete, čak
- **90%** ih konzumira povremeno ili svakodnevno alkohol, dok je zlouporaba marihuane i teških droga rjeđa (**18%** povremeno konzumira marihuanu, a 2 ispitanika u ovom uzorku su probala i druge, teške droge).
- U ispitivanom uzorku od 111 adolescenata njih **10** je navelo da jednom ili više puta mjesečno, tjedno i dnevno, konzumira i cigarete i alkohol i marihuanu.

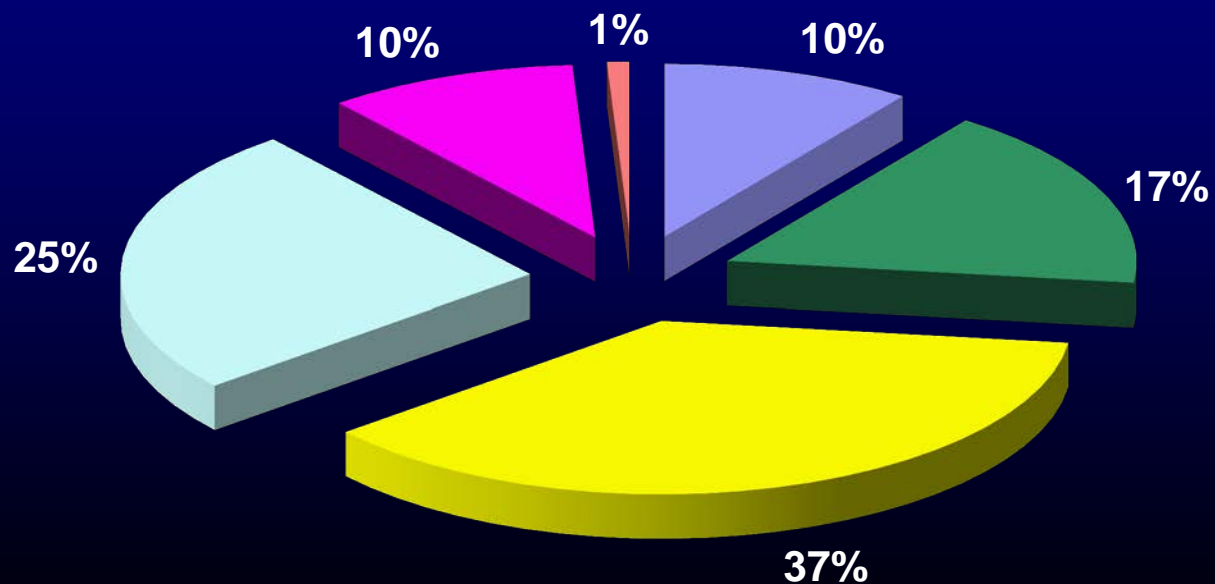
Slika 2.1. Učestalost konzumiranja sredstava ovisnosti (pušenje cigareta)

- nikad
- jednom
- nekoliko puta godišnje
- jednom ili više puta mjesečno
- jednom ili više puta tjedno
- dnevno

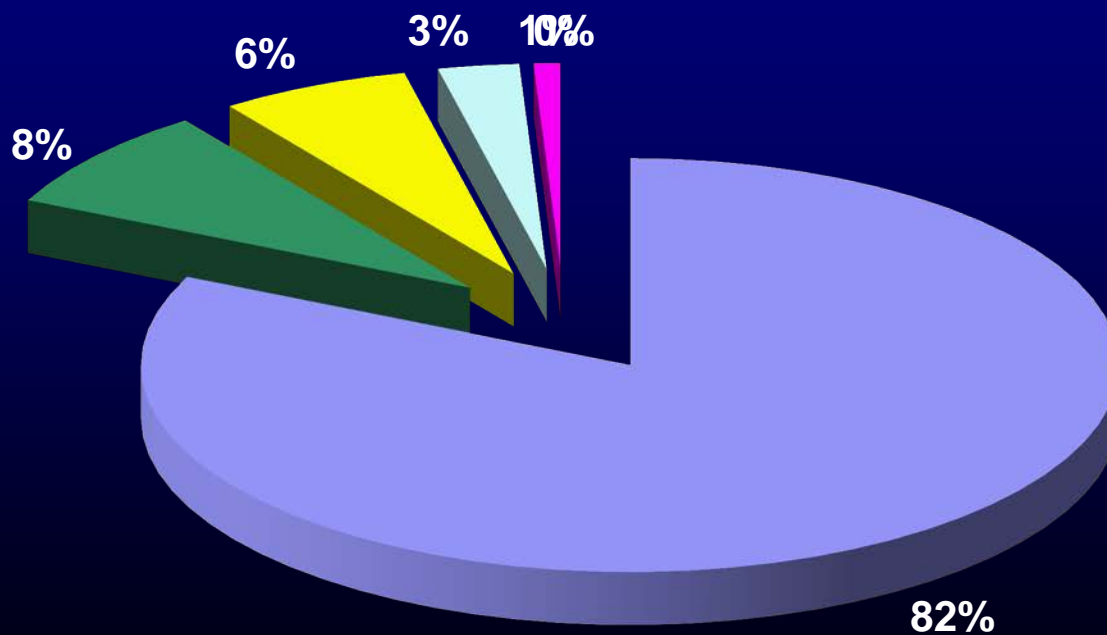
Slika 2.2. Učestalost konzumiranja sredstava ovisnosti (pijenje alkohola)

- nikad
- jednom
- nekoliko puta godišnje
- jednom ili više puta mjesečno
- jednom ili više puta tjedno
- dnevno

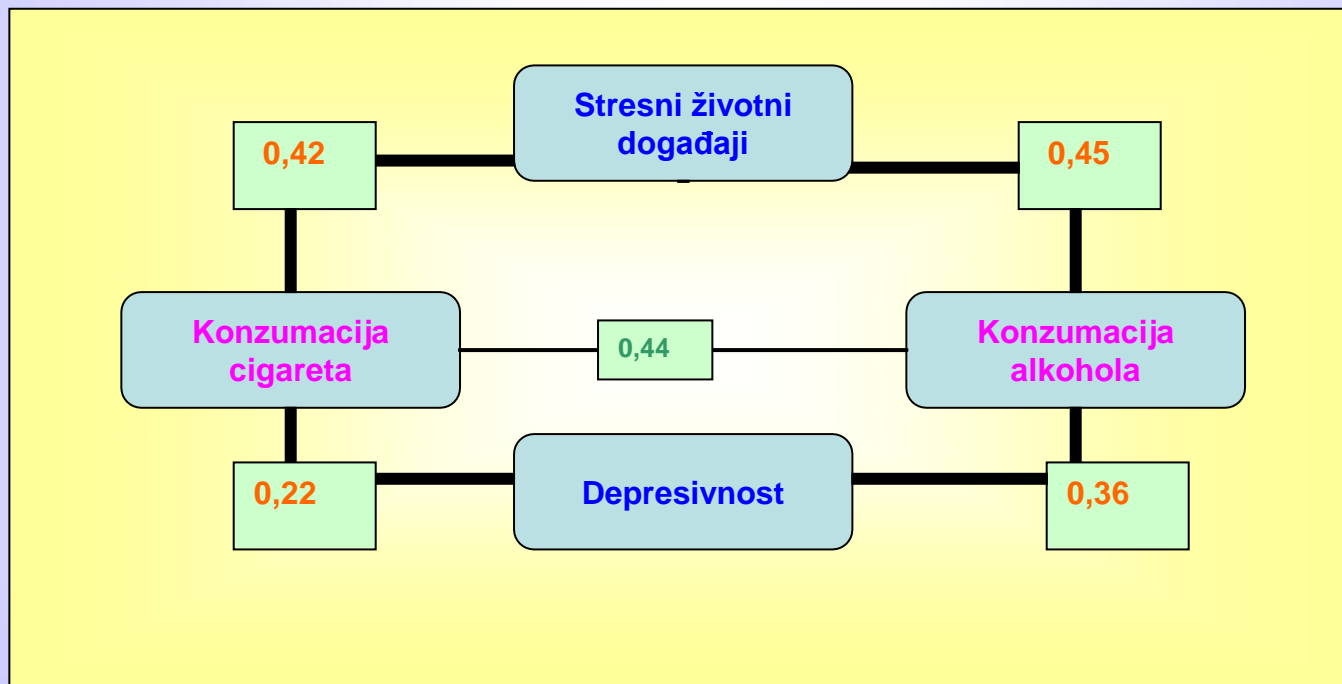

Slika 2.3. **Učestalost konzumiranja sredstava ovisnosti
(konzumiranje marihuane)**

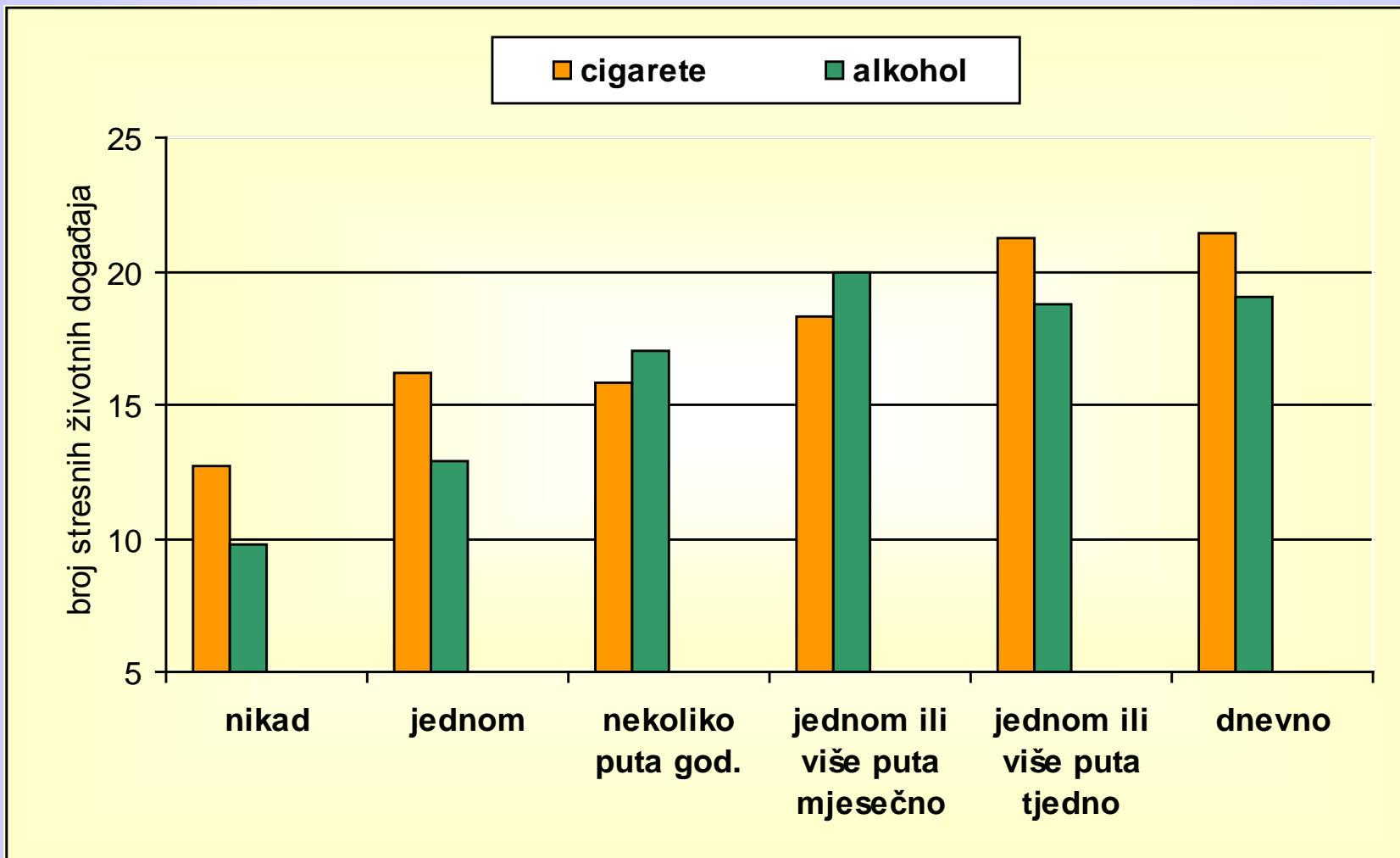
- nikad
- jednom
- nekoliko puta godišnje
- jednom ili više puta mjesečno
- jednom ili više puta tjedno
- dnevno

Pearsonovim koeficijentima korelacije utvrđena je povezanost između broja stresnih životnih događaja i konzumiranja cigareta i alkohola, te između simptoma depresivnosti i konzumiranja cigareta i alkohola (**Slika 3.**). Sve dobivene korelacije su statistički značajne na razini <0.05 . Rezultati provedenih analiza ukazuju na značajno veću povezanost između obje ispitivane varijable (stresni životni događaji, depresivnost) sa konzumiranjem alkohola i cigareta.

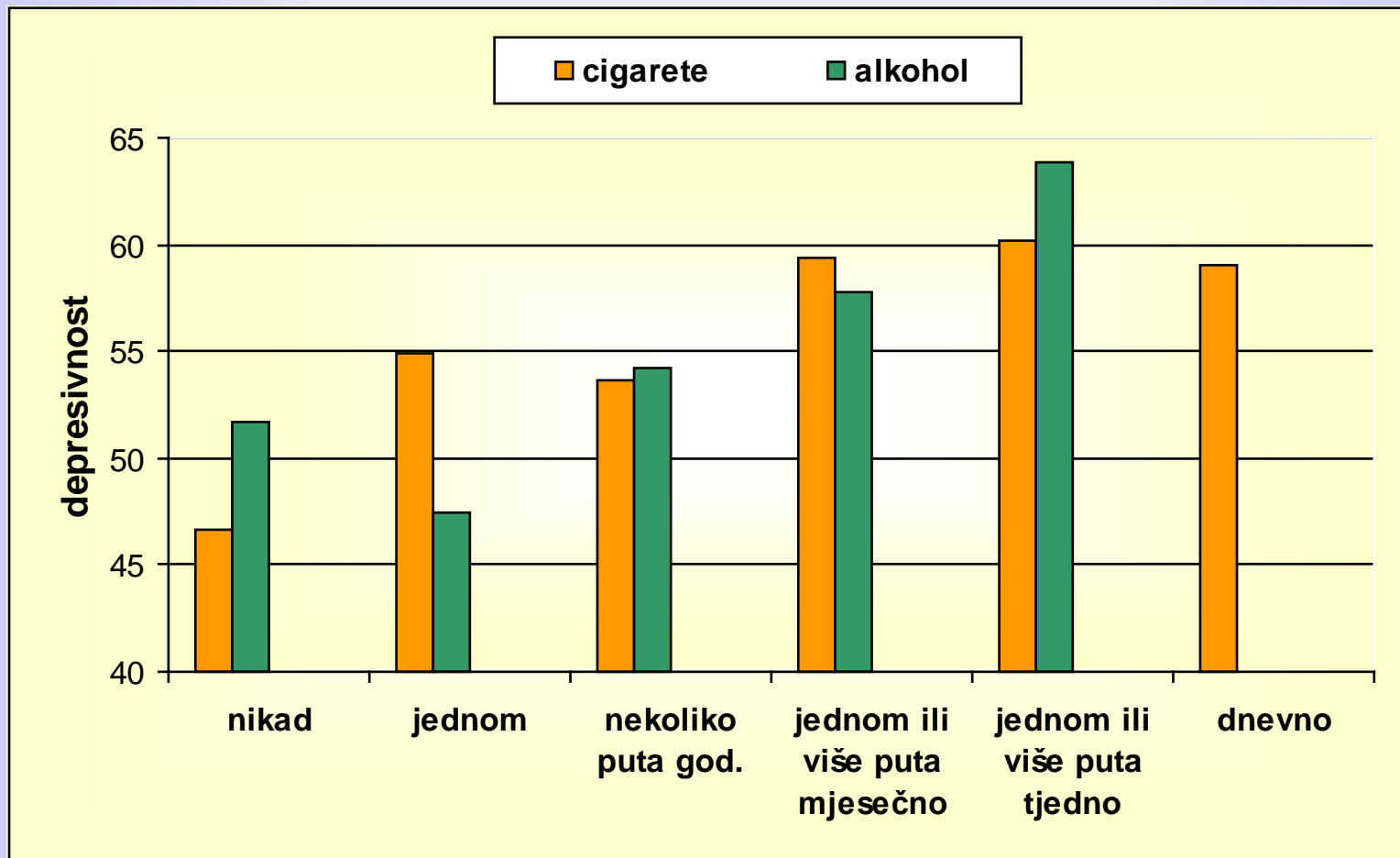

Slika 4. Stresni životni događaji (prosječni broj) u pojedinim skupinama s obzirom na učestalost konzumiranja cigareta i alkohola

-
- Utvrđen je prosječni broj stresnih životnih događaja koje su doživjeli ispitanici u pojedinim skupinama s obzirom na učestalost konzumiranja cigareta i alkohola (**Slika 4 i Slika 5**).
  - Provedena jednosmjerna analiza varijance pokazala je da se pojedine kategorije adolescenata koji konzumiraju **cigarete** razlikuju s obzirom na broj stresnih životnih događaja ($F=4.047$, $p=0.002$), ali ne i broj simptoma depresivnosti ($F=1.742$, $p=0.131$).
  - U slučaju adolescenata koji konzumiraju **alkohol** statistički značajne razlike između pojedinih skupina utvrđene su i u slučaju broja stresnih životnih događaja ($F=4.592$, $p=0.000$) i u slučaju broja simptoma depresivnosti ($F=2.962$, $p=0.023$).
  - U svim slučajevima uočava se gotovo linearni trend u odnosu između ispitivanih varijabli: broj stresnih životnih događaja i depresivnost povećavaju se sa sve većom učestalošću konzumiranja sredstava ovisnosti.

Slika 5. Razine depresivnosti u pojedinim skupinama s obzirom na učestalost konzumiranja cigareta i alkohola

ZAKLJUČAK

- Na uzorku od 111 adolescenata provedeno je istraživanje povezanosti konzumiranja sredstava ovisnosti (cigareta i alkohola) s brojem doživljenih stresnih životnih događaja i depresivnosti. Utvrđena je statistički značajna, pozitivna povezanost između svih ispitivanih varijabli. Adolescenti koji svakodnevno ili povremeno puše cigarete ili konzumiraju alkohol doživjeli su značajno veći broj stresnih životnih događaja i značajno su depresivniji od adolescenata koji ne puše ili ne konzumiraju alkoholna pića. Pri tome se pokazalo da su simptomi depresivnosti posebno značajno izraženi u skupinama mladih koji konzumiraju alkohol.
- Od 23 adolescenta sa klinički značajno izraženim simptomima depresije njih 22 nalazi se u skupini konzumenata sredstava ovisnosti.
- Rano otkrivanje depresije adolescenata, te pravodobna podrška mladima u situacijama izloženosti stresnim životnim uvjetima može značajno pridonijeti prevenciji zlouporabe sredstava ovisnosti.